

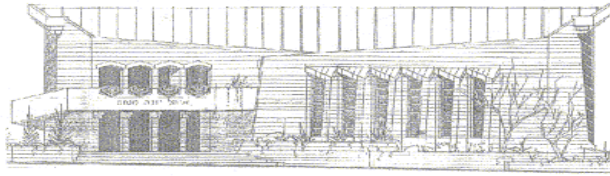
Ohel Yonah Menachem

Synagogue &
Community Center

Rabbi David Spektor

דוא"ל:

vaad@ohelyonah.com

אוהל יונה מנחם

בית כנסת
ומרכז קהילתי

הרב דוד ספקטור

אתר אינטרנט:

www.ohelyonah.com

דרשת ליל ראש השנה תש"ע: ברכת לשנה טובה תכתב!

מאת הרב דוד אברהם ספקטור

שנה טובה וברוכים הבאים לכל אלו שבאו להיות איתנו בתחילת השנה החדשה. בכל ליל ראש השנה יש כאן בבית-הכנסת תופעה מעניינת. אחרי התפילה משתרכים כאן תורים ארוכים לאמירת שנה טובה ואפשר לחלק מספרים. האם יש מקור למנהג הזה? אכן כותב הרמ"א (תקפא, ט) בהלכות ראש השנה: "ונוהגין שכל אחד אומר לחבירו: לשנה טובה תכתב." ומדייק שם בערוך השלחן (סע' יד) ביחס לזמן: "ונוהגין שכל אחד אומר לחבירו בלילה ראשונה אחר תפלת ערבית". הטור כותב שלא מספיק שיאמר ויברך את חברו הניגש אליו בשנה טובה אלא יש ליזום ולבקש את חברו ולגשת אליו: "ונוהגין באשכנז כל אחד מבקש לחבירו ואומר לו תכתב בשנה טובה." ונשאלת השאלה למה בליל ראש השנה יש לברך אחד את השני ומה הלילה שונה מהיום למחרת? דורש על זה הרב קוק בספרו מדבר שור (בהדרוש התשיעי), שנכתב עוד לפני בואו לארץ, חידוש נפלא: "והנה צריך לדעת מה היא עבודת הלילה של ראש השנה? והלא המשפט הוא ביום, כדאמרינן בירושלמי (ר"ה פרק א, הלכה ג): 'כשהקב"ה דן את ישראל אינו דן אותם אלא ביום, בשעה שהם עסוקים במצוות'?" אלא נראה שאנחנו מזרזים את עצמנו להקדים ולהתאחד כולנו בלב אחד (ע"י) "שכל אחד אומר לחבירו: לשנה טובה תכתב", כדי שיהיה כל אחד מצורף אל כלל עם ה'. כי כל אחד כשהוא לעצמו צריך זכויות גדולות (מחר ביום הדין), על-כן הדרך המוצלחת היא להתאחד עם הכלל (בליל ראש השנה ע"י שנברך אחד את השני), כדי שנבוא למחר בע"ה מוכנים ליום הדין וזכות הרבים מסייעת אותנו. ועוד כותב שם בהמשך: "(עמ' עו, עז) ליל ראש השנה הוא הקדמה אל הדין שבא ביום ונתן לנו הקב"ה לילה להקדים את עצמנו בזו השלמות של האחדות, על-כן פוקד כל אחד את חברו בשנה טובה, בכתובה וחתימה טובה וכמו כן בתפילות שעושים לסימן טוב, הכל הכוונה על כולו." כמו שכותב הרמ"א (תקפג, א): "ויש נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש ואומרים (מ"ב ס"ק ב): יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוקי אבותינו שתתחדש עלינו שנה מתוקה." מכל מקום מוסיף שם הרב קוק בדרוש התשיעי שעם כל החשיבות של ההתחברות לכלל, לעם, אין להזניח את התיקון הפרטי שכל אחד צריך לעשות לפי מצבו: "ואע"ג שאין אדם יוצא ידי חובתו בזה שהוא משתתף עם הציבור וצריך כל אחד לתקן את עצמו גם-כן, אבל זכות גדולה היא (זכות הרבים) ומועילה מאד (ליום הדין מחר)."

ובזה אפשר להבין את התורים הארוכים אחרי התפילה שבהם כל אחד רוצה להיות חלק מהכלל ע"י שאחד מברך את השני בשנה טובה. לגבי נוסח הברכה שמברכים בליל ראש השנה אחרי התפילה אחד את השני יש דעות שונות: לפי הרמ"א אומר רק: "לשנה טובה תכתב" וכן דעת הגר"א. אבל לפי המגן אברהם (תקפב, ס"ק ח) יש להוסיף "ותחתם". והוא מסביר: "וכן נכון שיחזיקו לצדיק שנחתם לאלתר לחיים". ומקורו במסכת ראש השנה (טו:): "שלושה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורים, ואחד של צדיקים גמורים, ואחד של בינוניים. צדיקים גמורים - נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורים - נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינוניים - תלוין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים. זכו - נכתבין לחיים, לא זכו - נכתבין למיתה." וכן פוסק בערוך השלחן (תקפב, יד): "לשנה טובה תכתב ותחתם. וחבירו עונה לו גם-כן כן או אומר לו: גם אתם." ולפי זה תמוה על הרמ"א שרק מברכים לשנה טובה תכתב בלי ותחתם ומחזיקים את השני לאדם בינוני ולא לצדיק. ויתרה מכך כותב הגר"א בביאורו (תקפב, ט): "אין לאומרו ותחתם אלא תכתב." והטעם לכך מסביר הגר"א שם, שמה שנאמר בגמרא "שלושה ספרים נפתחין בראש השנה" היינו לחיי עולם הבא (כתוס' ר"ה טז: ד"ה ונחתמין), ליום המיתה. אבל לא לשנה הקרובה. לשנה הקרובה כל האפשרויות עדיין פתוחות, כולל האפשרות של תשובה ותיקון וביטול פסק הדין שאינו לטובתו של האדם. לפי הגר"א לכל אדם, כולל לצדיקים, שום דבר עוד לא סגור. ולשיטת הגר"א יש לומר שאפילו צדיקים גמורים יכולים עוד לעלות בעשרת ימי התשובה ולזכות להיות גם בעלי תשובה שזו דרגה יותר גבוהה כפי שאמר ר' אבהו (ברכות לד:): מקום שבעלי תשובה עומדין - צדיקים גמורים אינם עומדין". מקורו של הגר"א שכל אדם נדון בראש השנה, אפילו צדיקים גמורים, אבל לא נחתם דינו אלא ביום כיפור, הוא במשנה (ר"ה טז:): "בארבעה פרקים העולם נידון: בפסח על התבואה, בעצרת (שבועות) על פירות האילן, בראש השנה - כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון ובחג (סוכות) נידונין על המים." אין המשנה מחלקת בארבעת הזמנים האלה שהעולם נדון בין צדיקים לרשעים אלא מדובר על כל אדם מישראל. ובברייתא שם מוסיף את זמן גזר הדין: "תניא: הכל נידונים בראש השנה, וגזר דין שלהם נחתם ביום הכפורים." עדיין עד שעת נעילה ניתן לשנות הכל לטובה ובידנו הדבר. וכך מבאר הגר"א: "אין החתימה אלא ביום הכיפורים והמשנה מדבר בכל אדם, דאף על פי שנכתב (דינו בראש השנה), אם חוזר (בתשובה) בעשרת ימי

התשובה, נקרא גזר הדין (הרע) ונכתב ונחתם ביום הכיפורים לטובה וזה התועלת דאינו נחתם עד יום הכיפורים וזה שמבקשים בעשרת ימי התשובה (בתפילה) 'וּכְתַבְנוּ לַחַיִּים' ולכן אין לאומרו (בליל ראש השנה לשנה טובה) 'ותחתם' אלא 'תכתבו'. " במשנה ברורה מביא את שתי השיטות: שיטת המגן אברהם שיש לומר 'ותחתם' ושיטת הגר"א שאין לומר 'ותחתם' ולא מכריע ביניהם. ולמעשה אנו רואים שרבים נהגו לומר כדעת המגן אברהם ואומרים גם 'ותחתם' וכך כתוב במחזור רינת ישראל שהוא התקבל בזמנו כפוסק לענייני תפילה בקהילה כאן.

הנביא ישעיה (ס, כא) אומר: וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים, זאת אומרת (עולת ראייה) שמצד הקישור של היחיד לעם ישראל, לעם ה' כל יהודי הוא צדיק, אע"פ שבאופן אישי הוא אינו צדיק אלא בינוני או אפילו רשע. וזה ניתן ללמוד מסיפורו של דודו טופז שמצד אחד לא היה נראה כצדיק גמור, אבל מצד הקשר שלו לעם ישראל בוודאי היה בבחינת ועמך כולם צדיקים. וכך סיפר בנו של הרב אברהם רביץ ז"ל מביתר עלית: "בערב שבת אחת לפני שנתיים, אני יושב במשרדי והטלפון מצלצל. על הקו דודו טופז והוא מספר לי שקיבל מכתב מאישה מסכנה הגרה בביתר ובו היא מספרת על מצבה הקשה ושאלה מה לאכול. ברשימת הממליצים היא הזכירה אותי ועכשיו דודו טופז אומר לי שהוא רוצה לתרום למשפחה 75000 ₪. הייתי המום. ביום ראשון הגעתי לביתו של דודו כדי לקבל את המעטפה עבור האישה הזאת. ישבתי עם דודו ודברנו משך ארבע שעות והוא אמר לי, שהוא מרגיש שאין לו כלום ושהוא תורם את הכסף כדי שיוכל לעלות למעלה עם משהו, הוא טען שהחיים שלו דפוקים וריקנים והתעניין במצוות. את הצ'ק הוא נתן בתנאי שהמשפחה לא תגיד לו תודה ולא תדע את זהות התורם." אחי ורעי, האם לא בדיוק על יהודים כאלה כדודו טופז נאמר שגם הריקנים שבך מלאים מצוות כרימון ובאמת וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים. כולם בלי יוצא מן הכלל. לפי הסיפור המרגש הזה צודקים דברי המגן אברהם שלכל יהודי באשר הוא יש לומר בליל ראש השנה לשנה טובה תכתב ותחתם, כיון שכל יהודי הוא צדיק מצד קישורו לעם ישראל. אני מברך את כולם בפתח שנת תש"ע, שנת תשועה שנוכה ביחד עם כל ישראל להיכתב ולהיחתם בספר חיים טובים, בספר בריאות ורפואה שלמה, בספר פרנסה טובה בנחת ובספר תש"ע תשועה וגאולה לנו ולכל ישראל לאלתר.